Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

GYERMEKBÁNTALMAZÁS (FELNŐTT ÁLTALI, KORTÁRS)

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Gyermekbántalmazás (felnőtt általi, kortárs)

HALLGATÓI TANANYAG

Szerzők

Bede Nóra
Kristóf Pál
Varga Bea

Szakmai lektor

dr. Herczeg Rita

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztésekiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó: Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2021

Előszó

Köszöntjük a 40 tanórás ***„Gyermekbántalmazás (felnőtt általi, kortárs)”*** c. szakmai tanfolyam típusú továbbképzés oktatójaként!

Mit ad a résztvevőknek *„Gyermekbántalmazás (felnőtt általi, kortárs)”* c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudásuk?

A továbbképzés célja, hogy a szakemberek felismerjék a gyermekbántalmazásra utaló gyanújeleket, hatékonyan tudják alkalmazni a gyermekbántalmazás kezelésére és kivizsgálására vonatkozó módszertanban foglaltakat, továbbá saját munkakörük nézőpontjából azonosítani tudják azokat a feladatokat, tevékenységeket, lépéseket, amelyek hozzájárulhatnak a bántalmazott gyermek, fiatal megsegítéséhez. A szakmai tanfolyam a gyermekbántalmazás különböző formáinak meghatározását, rizikótényezőit, rövid és hosszú távú következményeit ismerteti meg a résztvevőkkel. Továbbá hangsúlyt fektet az együttműködés lehetőségének módszereire és kitér arra is, hogy a szakemberek mit tehetnek a bullying, cyberbullying megelőzése érdekében.

Hogyan épül fel *„Gyermekbántalmazás (felnőtt általi, kortárs)”* c. továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Továbbképzési nap	10 tanóra (6 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti
2. Továbbképzési nap	10 tanóra (5 tanóra elmélet, 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti
3. Továbbképzési nap	10 tanóra (3 tanóra elmélet, 7 tanóra gyakorlat)	jelenléti
4. Továbbképzési nap	10 tanóra (7 tanóra elmélet, 3 tanóra gyakorlat)	jelenléti

Bevezetés

A 40 órás szakmai továbbképzés fejlesztéséhez az alábbi segédanyagok állnak rendelkezésre:

A továbbképzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyag a résztvevők és képzők számára.

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A továbbképzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket ad át.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalom segítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A továbbképzési program egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozat. A prezentáció vetítése segíti a tanfolyam strukturálását, az időkeretek betartását.
   - A diák alatti jegyzet az oktatóknak szól, amely a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálja.

3. **Handoutok:**
   - A képzés során a résztvevők számára kiosztandó kiegészítő segédanyagok.

4. **Oktatói segédanyag:**
   - A továbbképzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - A számonkérés értékelési szempontjainak bemutatása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - A szakmai tanfolyamhoz szükséges mellékletek bemutatása.
   - Forgatókönyv, mely a továbbképzés főbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét és módszereit, eszközeit foglalja össze.

A szakmai tanfolyam során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a legfontosabb ismeretek, szemlélet átadását követően a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekapcsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és gondolatokat ébresszen.

A továbbképzés megtartásához javasolt felkészülési lépések:

1. Olvassa át részletesen a továbbképzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a továbbképzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a továbbképzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a továbbképzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói segédanyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A továbbképzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a továbbképzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a továbbképzés során bemutatandó példákat.
6. Tervezze meg az időkereteket és a megoldandó feladatokat! Fontos hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Építse fel a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!

8. Találja ki, hogy a prezentáció vetítését hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre vagy ismerve, hogy melyik résztvevő, mely területről érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a témával kapcsolatban. Ügyeljen arra, hogy a ppt-k vetítése közben nem az a cél, hogy a Hallgatói segédanyagot szóról szóra elmondja az oktató. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát megteremteni, az összefüggéseket felismerni és áttekinteni.

Javaslatok a továbbképzés egyes elemeinek megvalósításához:

Elméleti előadás – fontos, hogy az előadások interaktív jellegűek legyenek, amelynek keretében az oktató folyamatosan visszacsatolást kér az elhangzottakkal kapcsolatban a résztvevőktől (elsősorban a témához kapcsolódó munkatapasztalataikat illetően), illetve azokra reflektál.
Gyakorlat – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok az oktatási napok hatékony lebonyolításához:
A továbbképzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, továbbképzésen, szakmai tanfolyamon, műhelymunkán vettek már részt. Várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a továbbképzésre, ezek közül a következő öt a legfontosabb:

- A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy továbbképzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogyan segíti őket a program a szakmai céljaik elérésében – azaz, mit tudnak ebből használni?
- Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlat(ok) és az elméleti tananyag a résztvevők által alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
- Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha a továbbképzés oktatója tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat eredményeképpen elért eredmények iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából releváns és meghatározó tapasztalataira.
- Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
- Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés a sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik. A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
- Elvárják, hogy a továbbképzés támogató környezetben valósuljon meg.
    - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a továbbképzés ideje alatt.
    - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét.
    - Legyünk udvariasak és türelmesek.
    - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázás a tanulás része.
    - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk.
    - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során.
    - Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen.

Első továbbképzési nap

Bemutatkozás, a továbbképzés indítása

45 perc gyakorlat (1. nap 2-5. sz. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
***Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások* (30 perc)** • A csoportvezető röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok: - név - foglalkozási terület - klienskör - feladatok - gyakorlati tapasztalatok - előzetes ismeretek - a témához kapcsolódó nézetek - a továbbképzéssel kapcsolatos motivációk - a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások • Névismétlő kört teszünk, mindenki elmondja azt a nevet, ahogyan szeretné, ha a csoportban szólítanák. A mellette ülő elmondja az előtte szóló nevét és a sajátját. A harmadik személy értelemszerűen az előző kettő és a saját nevét mondja, és így tovább. ***Csoportszabályok* (5 perc)** • A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat. ***A továbbképzés felépítése, a teljesítés feltételei* (10 perc)** • A projekt és a továbbképzés felépítésének ismertetése. • A teljesítés feltételeinek ismertetése. – Záróteszt teljesítése – Hiányzásra vonatkozó előírások (maximum az összes tanfolyami óra 10%-a, tehát 4 óra)	• A megadott időkeret tartása fontos! • 20-25 fő esetén kb. egy perc jut mindenkire a bemutatkozás során. • A bemutatkozást gyors névtanulás zárja. • Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére • Csoportszabályok: – Titoktartás – Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb. – Mindenkinek adjunk lehetőséget a megszólalásra. A csoport vezetőjét is beleértve, kerülni kell, hogy csak néhány ember uralja a beszélgetést. – Fontos az értő figyelem. Mindenki hallgassa meg, amit a másik mond, ne szakítsuk félbe a beszélőt. – A saját tapasztalatainkról beszéljünk. Segít ebben, ha egyes szám első személyben fogalmazunk. – Becsüljük meg és fogadjuk el érvényesnek mások eltérő tapasztalatait. Mások véleményének negligálása elfogadhatatlan. – Minden beszélgetés és hozzászólás bizalmas – semmilyen személyes információ nem hagyhatja el a termet.

Ráhangolódás

45 perc gyakorlat (1. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Plakátkészítés A résztvevők két lépcsőben, először párbeszédes formában, majd plakátkészítéssel az egész csoport előtt tárják fel motivációikat. Ezzel gyakorolják a megértő és feltáró beszélgetés technikáját, problémákat osztanak meg és hatékonyan közvetítenek komplex problémákat a csoport tagjai felé, megfogalmazzák a témával kapcsolatos céljaikat, kétségeiket, együttműködésre késztetik a többi résztvevőt. A résztvevők párt választanak és elmondják egymásnak, hogy miért jöttek a képzésre és mit várnak a továbbképzéstől. Párt cserélnek, és folytatják a beszélgetéseket. Ezután céljaikat egyesével felírva plakátot készítenek, a gyakorlatvezető segítségével csoportosítva az egyes témákat.	A gyermekbántalmazás témakörében szerzett eddigi tapasztalatok mozgósítása, ismeretek rendszerezése, kérdések megfogalmazása a gyakorlati tapasztalatokból kiindulva. A gyakorlati munka eredményességét döntően meghatározza, hogy sikerül-e őszinte, bizalmon és kölcsönös érdeklődésen alapuló, nyitott és jó hangulatú munkakörnyezetet teremteni. Tegyük lehetővé, hogy a részvevők hangot adhassanak a részvétellel, vagy a témával kapcsolatos aggályaiknak is. Beszéljük meg, milyen módon tudja a közösség bátorítani és támogatni a többieket a foglalkozásokon

15 perc szünet

Mit tudunk a témáról?

45 perc gyakorlat (2. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Poszter készítés A résztvevők posztert készítve összegyűjtik, hogy ki hogyan találkozik mindennapi munkája során a gyermekbántalmazással. Csoportosítják az eseteket bántalmazás típusok szerint: fizikai – érzelmi – szexuális-kortársbántalmazás (bullying) **Kiscsoportos beszélgetés** A poszterre írt bántalmazásokkal kapcsolatban a résztvevők megosztják a csoporttal, hogy nekik személyesen milyen teendőik vannak a bántalmazási esetek kapcsán és mi okozza nekik a legnagyobb nehézséget ezek megoldásában. A csoporttagok elmélyítik, rendszerezik ismereteiket és az újonnan hallott megoldásokat beépítik probléma-megoldási készletükbe.	Mit tudunk a témáról? A gyermekbántalmazás egyes formáiról szerzett eddigi ismeretek összegyűjtése, megvitatása, megadott szempontok mentén plakát készítése és bemutatása. A feladatmegoldás közben felmerülő kérdések, dilemmák azonosítása, megvitatása.

30 perc ebédszünet

A gyermekbántalmazás

90 perc interaktív előadás (1. nap 6-16. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: 1. **A gyermekbántalmazással kapcsolatos fogalmak** 1.1. A gyermekbántalmazás fogalmi megközelítései 1.2. A gyermekbántalmazás típusai 1.3. A gyermekbántalmazás gyanújáról **2. Fizikai és az érzelmi bántalmazás** 2.1. Fogalmak 2.2. A fizikai bántalmazás fajtái, tünetei 2.3. Érzelmi bántalmazás definíciója A résztvevők megismerkednek a gyermekbántalmazás fogalmi megközelítésével, a bántalmazási típusok közül a fizikai és az érzelmi bántalmazással kapcsolatban pedig olyan információk birtokába jutnak, melyek segítik a fizikai és a lelki bántalmazás felismerését.	A gyermekbántalmazás fogalmi megközelítéseinek ismertetésénél nem a különböző megközelítések definíciószerű bemutatására kell törekedni, hanem a megközelítések közötti különbségekre és egyezésekre, ezzel szükséges bemutatni a gyermekbántalmazás összetettségét, fogalmi képlékenységét. A fizikai és érzelmi bántalmazás gyanújeleinél fontos rámutatni, hogy bár a tüneteknek és gyanújeleknek más okai is lehetnek, nem csak a bántalmazás, azonban (különösen több tünet vagy gyanújel észlelése esetén) a gyermekvédelmi szakembereknek további lépéseket kell megtenniük annak érdekében, hogy tünetek gyanújelek okát feltárják, illetve jelzéssel éljenek. Az előadás során a résztvevők kérdéseket tehetnek fel, hozzá szólhatnak az elhangzottakhoz..

15 perc szünet

A bántalmazások háttere, megközelítése

90 perc interaktív előadás (1. nap 17-18. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **2.4. A bántalmazások háttere, megközelítése** 2.4.1 Evolúciós megközelítés 2.4.2 Kötődéselméleti megközelítés 2.4.3 Ökológiai modell A résztvevők megismerkednek a fizika és az érzelmi bántalmazás jelenségét magyarázó modellekkel.	Fontos az előadás során felhívni a résztvevők figyelmét arra, hogy – a modellek nem az egyes bántalmazási esetek hátterének tipizálására irányulnak, hanem a fizikai és érzelmi bántalmazás, mint jelenség hátterének megértésére, – a modellek a gyermekek szüleik, közeli felnőtt hozzátartozóik által elkövette fizikai és érzelmi bántalmazások tekintetében étvényesek, pl.: szexuális bántalmazás, elhanyagolás, kortárs bántalmazás esetében nem! Az előadás során a résztvevők kérdéseket tehetnek fel, hozzá szólhatnak az elhangzottakhoz.

15 perc szünet

Rizikófaktorok és következmények

90 perc interaktív előadás (1. nap 20-22. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **2.5. Rizikófaktorok** 2.5.1. Bántalmazó szülő/gondviselő jellemzői 2.5.2. A gyermekkel kapcsolatos kockázati tényezők **2.6. A fizikai és érzelmi bántalmazás következményei**	Az előadás során fontos felhívni a hallgatók figyelmét, hogy a különböző rizikófaktorok megléte sem a szülők/gondviselők, sem a gyermekek esetében nem jelenti automatikusan a bántalmazóvá vagy bántalmazottá válást, ahogy a rizikófaktorok hiányából sem következik, hogy nem kerülhet vagy kerülhetett sor bántalmazásra. A rizikó faktorok megléte esetén fokozott figyelmet kell fordítani akár a felnőttre, akár a gyermekre, az esetlegesen bekövetkező bántalmazás megelőzése céljából. A bántalmazás következményeivel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a következményekben lehetnek egyéni eltérések, de a bántalmazás bántalmazott személyiségére, fejlődésére gyakorolt hatása miatt soha nem marad következmények nélkül.

Második továbbképzési nap

A nap indítása, hangolódás

10 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Megérkezés, a nap indítása, hangolódás	Ki mit vár a mai naptól? Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.

Szexuális bántalmazás meghatározása, elhanyagolás, áldozat meghallgatása

80 perc interaktív előadás (2. nap 2-12. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **3. Szexuális bántalmazás, elhanyagolás, áldozat meghallgatása** 3.1. .Szexuális bántalmazás meghatározása 3.1.1. Szexuális bántalmazás formái 3.1.2. Szexuális bántalmazásra utaló tünetek 3.1.3. Inces (vérfertőző) rizikót jelenthető családi helyzetek 4.1.4. Szexuális bántalmazásra utaló jelek a gyermek viselkedésében 3.1.5. Elkövetők – Áldozatok 3.1.6. A szexuális bántalmazás következményének mértékét befolyásoló tényezők Az előadás átveszi a szexuális bántalmazás formáit, a szexuális bántalmazásra utaló leggyakoribb tüneteket, viselkedési jeleket, az elkövetők és az áldozatok legfőbb jellemzőit, valamint a szexuális bántalmazás általános következményeit az áldozat személyiségében, életében.	Fontos tudatosítani, hogy a szexuális bántalmazás, a prostitúcióra kényszerítés áldozatai nem csak lány gyermekek, hanem fiúgyermekek is lehetnek. Érdemes az előadáson elhangzottakkal kapcsolatban kitérni arra, hogy a szexuális bántalmazás témaköre jelenleg igen élénken jelen van a közbeszédben és a közgondolkodásban, aminek várhatóan nagy jelentősége lesz a szexuális bántalmazásokkal szembeni fellépések megerősödésében. Továbbá a #MeToo mozgalom megjelenése, és a világszerte egyre nagyobb nyilvánosságot kapó egyházi személyek által elkövetett szexuális bántalmazások nem csak tematizáljáka a közbeszédet, hanem egyre bővítik a szexuális bántalmazásokkal kapcsolatos információinkat, ennek következtében folyamatosan bővül a szexuális bántalmazások formáinak száma, az okok és a következmények köre. Az előadás során a résztvevők kérdéseket tehetnek fel, hozzá szólhatnak az elhangzottakhoz.

15 perc szünet

80 perc interaktív előadás (2. nap 13-18. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tanagyag: **3.2. Elhanyagolás** 3.2.1. Elhanyagolás definíciója, típusai 3.2.2. A fizikai elhanyagolás tünetei 3.2.3. Az érzelmi elhanyagolás tünetei 3.2.4. Az elhanyagolás következményei Az előadás átveszi az elhanyagolás típusait, a fizikai és az érzelmi elhanyagolás leggyakoribb tüneteit,valamint az elhanyagolás általános következményeit.	Fontos az előadás során tisztázni, hogy az elhanyagolást az különbözteti meg a többi bántalmazási formától, hogy megvalósítása nem aktív cselekvés által történik, hanem passzív megvalósítással (szükséges tevékenység, lépés, intézkedés stb., meg nem tételével). A passzív megvalósítás ellenére a gyermekvédelmi szakellátási szakirodalom gyermekbántalmazásnak tekinti az elhanyagolást is, hiszen következményei megegyeznek az aktív cselekvéssel elkövetett bántalmazásával (a gyermek testi, lelki és erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyezteti). Vissza lehet utalni az első napon a gyermekbántalmazás fogalmi megközelítéseinél elhangzottakra. Az előadás során a résztvevők kérdéseket tehetnek fel, hozzá szólhatnak az elhangzottakhoz.

90 perc gyakorlat (3. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Élő könyvtár Az Élő Könyvtárat olyan emberek alkotják, akik valamiért, valamiben „mások”, illetve a velük kapcsolatos téves sztereotípiák, vagy éppen bántalmazás áldozatai. Amit ők vállalnak, az sokszor óriási teljesítmény. De hogyan érzik ezt ők maguk? A csoport néhány tagja, kilépve komfortzónájából, azonosul egy bántalmazott gyermekkel (saját tapasztalataiból választ, vagy lehet kitalált is) és elmeséli az ő szemszögéből a történetét. Próbálja megfogalmazni a bántalmazásához társuló érzéseit is. A csoport többi tagja szabadon kérdezhet tőle életéről, érzéseiről, valamint megoszthatják közös tapasztalataikat, élményeiket.	A gyakorlat a bántalmazott gyermekek szükségleteinek, érzéseinek megértését segíti elő annak érdekében, hogy bántalmazás gyanúja/felismerése esetén az áldozat meghallgatása során az áldozatvédelem alapelvei érvényesüljenek. Segíti a feltárulkozás, a titok megosztását, a feltárulkozását segítő és gátló érzések, gondolatok összegyűjtését, az áldozat szükségleteinek azonosítását a segítő irányában A feladat elsődleges célja az érzelmi azonosulás átélése, de módot ad arra is, hogy a szakemberek gyakorolhassák a segítő kérdezés technikáját.

30 perc ebédszünet

65 perc interaktív előadás (2. nap 19-23. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **3.3. Az áldozatok meghallgatása** 3.3.1. Krízisállapot - a krízisintervenció lépései 3.3.2. Az áldozatvédelem alapelvei- az áldozatsegítés folyamata 3.3.3. Másodlagos traumatizáció	Fontos tudatosítani a résztvevőkben, hogy a krízisintervenció lépéseit megfelelően alkalmazni csak kellő gyakorlat és tapasztalat birtokában lehet. A meghallgatás során az elsődleges cél a másodlagos traumatizáció elkerülése!

60 perc gyakorlat (4. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Empátiakör A résztvevők egy nagy kört alkotnak, hogy mindenki jól láthassa a másikat és mindenkinek legyen elég mozgástere. A gyakorlat célja, hogy megismerjük egymás lelkiállapotát, érzéseit. Nem beszélni fogunk róla, hanem mozgás segítségével bemutatjuk pillanatnyi lelkiállapotunkat.	Annak érdekében, hogy mindenki biztosan felismerje a bemutatott érzést, a mozgássort meg lehet ismételni. A gyakorlatot vezető személy kezdi a mozgássor bemutatását. A gyakorlati bemutatót követően szóban is megbeszélik a résztvevők, hogy milyen érzéseket és lelkiállapotot társítottak a látottakhoz. Az Empátiakör gyakorlat célja, hogy fejezzük ki a non-verbális kommunikáció egyik eszközével, jelen esetben a mozgással a saját érzéseinket, illetve szerezzünk gyakorlatot mások érzéseinek felismerésében és elfogadásában.

15 perc szünet

55 perc gyakorlat (5. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Szavak nélkül A résztvevők párokat alkotnak. Mindenki felidézi egy valós problémáját, ami a múlt héten történt. A mesélőnek két perce van elmondani a történetét, a párjának csak hallgatnia kell, nem mondhat semmit. A figyelmesen hallgató fél csak arcjátéka és gesztusai segítségével tudathatja partnerével, hogy figyel rá és megérti őt. Nincs kérdés, vélemény és javaslat. A 2 perc leteltével cserélődnek a szerepek.	A csoportmegbeszélésen a résztvevők szembesülnek az érzéseikkel is. Felidézik, hogy milyen volt számukra, hogy meghallgatták őket. Legalább ilyen fontos tisztázni azt is, hogy milyen volt odafigyelni! Milyen szubjektív érzelmi erőfeszítést jelentett a csoporttagoknak a támogató odafigyelés? Végül célszerű a pároknak ismét leülni és verbális kommunikáción keresztül is elmondani, hogy mit gondolnak partnerük problémájáról. Fontos, hogy lehetőség szerint senki se adjon tanácsot, mert biztosítani kell annak a lehetőségét, hogy mindenki maga tájékozódjon és hozza meg saját, felelősségteljes döntését. A gyakorlat célja az áldozat meghallgatását segítő kommunikációs technikák elsajátítása és gyakorlása, *a figyelmes hallgatás* készségének fejlesztése. Ha ki akarjuk fejezni, hogy egy ember problémáját komolyan vesszük, akkor az a legfontosabb teendőnk, hogy figyelmesen hallgassuk meg őt. Sokszor az első beszélgetéstől függ, hogy úgy fogja-e érezni a bántalmazott, hogy egyedül maradt a gondjával, vagy ellenkezőleg, bátorságot merít együttérzésünkből, és további segítséget kér.

A nap és a képzés első felének zárása

10 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A nap tanulságainak rövid összefoglalása A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi befejezetlen mondatot: „*Ma/ a képzés első feléből azt viszem magammal…”.*	Ügyeljen arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! Mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Harmadik továbbképzési nap

A nap indítása, hangolódás

10 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Megérkezés, a nap indítása, hangolódás	Ki mit vár a mai naptól? Képzés felénél tartunk, hogyan értékelik az elmúlt két napot? Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Csak 1-1 gondolat rövid megfogalmazására van idő.

Gyermekvédelmi szakemberek feladatai a gyermekbántalmazással összefüggésben

45 perc interaktív előadás (3. nap 2-9. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **4. Gyermekvédelmi szakemberek feladatai a gyermekbántalmazással összefüggésben** 4.1. A gyermek veszélyeztetettségét észlelő- és jelzőrendszer 4.2. A gyermekbántalmazási jelzések kezelése és kivizsgálása a gyermekvédelmi szakellátásban	A résztvevőknek, mint gyermekvédelmi szakembereknek már előzetesen ismerniük kell a Módszertant. Az előadás során a Módszertan összefüggéseire (visszacsatolás és kontrolfunkció) és a Módszertan céljára szükséges koncentrálni.

15 perc szünet

80 perc gyakorlat (6. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Bántalmazási esetek jelzése és kezelése A gyakorlat során a résztvevők kis csoportokat alkotnak (4-8 fő). A csoportokban az egyik tag által hozott anonimizált gyermekvédelmi szakellátási bántalmazási eset alapján kitöltik a bántalmazást jelző adatlapot, megtervezik az azonnali és a későbbiekben megteendő intézkedéseket, valamint tervet készítenek a belső vizsgálatra. Ezek elkészítése után ismertetik az adatlap és a tervek tartalmát, de csak a tartalmát, az eset egyéb körülményeit, amik nem kerültek fel az adatlapra vagy a tervekbe, nem ismertetik. A többi résztvevő feladata, hogy csak az ismertetett információk alapján kérdéseket tegyenek fel, illetve javaslatokat tegyenek, hogy mivel kerüljön kiegészítésre az adatalap, illetve a tervek.	A gyakorlat célja, hogy a résztevők tapasztalatot szerezzenek arról, hogy mit értenek meg, látnak meg a többiek egy gyermekbántalmazási esetből pusztán az adatlapon és a tervekben szereplő információkból. Továbbá visszajelzést is kapnak arra nézve, hogy milyen intézkedések nem kerültek megtételre, illetve milyen fontos információk nem kerültek jelzésre. Ezen tapasztalatok alapján a résztvevők nem csak arra nézve szereznek tudást, hogy minél jobban, használhatóbban töltsék ki az adatlapot, hanem a bántalmazás kezelésével kapcsolatos tevékenységek tervezésével, illetve az esetek komplex megközelítésével kapcsolatban is tapasztalatokat szereznek. A csoportok összeállításánál lehetőség szerint törekedni kell, hogy a csoporttagok különböző munkakörökből kerüljenek ki.

90 perc gyakorlat (7. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Dilemmák és megoldások Egy résztvevő által hozott anonimizált gyermekvédelmi szakellátási gyermekbántalmazási eset (lehet több eset közül is választani) bemutatását követően a résztvevők összegyűjtik az esettel kapcsolatos dilemmákat. A dilemmánként megállapítják, hogy melyik szereplő (egyén, intézmény, fenntartó) szintjén jelentkezik, és azonosítják, hogy milyen megoldásai lehetnek. Ezt követően érvelnek dilemmánként a lehetséges megoldásai mellet és ellen, számba veszik, hogy az egyes megoldásoknak milyen következményei lehetnek. Mindem dilemma kapcsán azonosítják, hogy mi áll az egyes szereplők érdekében, különös tekintettel a bántalmazottra, a közösségben élő többi gyermekre és a bántalmazóra.	A gyakorlat lényege, hogy a résztvevők érzékeljék a gyermekbántalmazási esetek összetettségét és összefüggéseit, hogy meglássák, hogy a dilemmák és az azokkal összefüggő döntések hogyan befolyásolják a bántalmazott gyermek életét, és milyen üzenetet hordoz a többi gyermek felé. A gyakorlat legfontosabb része a lehetséges megoldások melletti és elleni érvelés, és hogy minden esetben jelenjen meg és vegyék figyelembe a bántalmazott gyermek érdekét. A gyakorlat során a kulturált, szakmai érveket felvonultató vita kifejezetten támogatandó, sőt erősítendő, de soha nem engedhető meg, hogy személyeskedő, szakmaiatlan, a vitapartnert nem tisztelő vita alakuljon ki.

30 perc ebédszünet

90 perc interaktív előadás (3. nap 10-15. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **4.3. A bántalmazott gyermekekkel és a bántalmazó szülőkkel való kapcsolat/munka** 4.3.1. A reziliencia fogalma 4.3.2. A reziliencia kialakulásának történeti áttekintése 4.3.3. Kockázati tényezők 4.3.4. Protektív tényezők 4.3.5. Megküzdési módok kialakítása	A reziliencia viszonylag új fogalom a gyermekvédelmi szakellátásban. Fontos, átadandó tudás a résztvevők számára, hogy a reziliencia, mint készség fejleszthető, továbbá, hogy már sor került egy, a reziliencia mérésére szolgáló mérőeszköz (leegyszerűsítve: kérdőív, és hozzá tartozó skálák) kidolgozására, így a reziliencia változása objektíven figyelemmel kísérhető, mérhető folyamat.

90 perc gyakorlat (8. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Esetkonferencia, táblázat készítése, kiscsoportos megbeszélés A csoport tagjai esetkonferenciát szerveznek megadott két gyermekbántalmazási ügy közül választva. Meghatározzák, hogy kik lesznek az esetkonferencia résztvevői és azoknak milyen feladataik vannak a bemutatott eset kapcsán. Az esetek bemutatásán keresztül azonosíthatók azok a dilemmák is, amelyek megfogalmazódhatnak résztvevőkben az esettel kapcsolatosan, jó ha ezeknek hangot adnak és a csoport megvitatja azokat. Az azonos munkakörben dolgozók összegyűjtik, illetve megosztják egymással bevált módszereiket, amiket a bántalmazás negatív következményeinek csökkentése, illetve a bántalmazásban érintettekkel való jobb együttműködésük érdekében a gyakorlatban alkalmaznak. A kiválasztott eset megvitatása után a csoport kitölti az alábbi táblázatot:	*Tippek, tanácsok a munkához*: az azonos munkakörben dolgozók összegyűjtik, ill. megosztják egymással bevált módszereiket, hogy ők mit tehetnek a bántalmazás negatív következményeinek csökkentése érdekében, ill. a bántalmazásban érintettekkel való együttműködésük javítása érdekében.

Észlelt problémák	Teendők/ Segítő	Várható következmény	Kockázatok

.

15 perc szünet

45 perc gyakorlat (9. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A folyamatos önreflexió fejlesztése, a segítők segítése A kiscsoportos beszélgetés során a résztvevők átgondolják történt-e változás attitűdjükben, érzéseikben, vélekedésükben a gyermekbántalmazást illetően. Megjelölik, hogy mely területen és milyen készségeik tekintetében szeretnének fejlődni.	A résztvevők tapasztalatot cserélnek arról is, hogy eddigi munkájuk során kinek milyen módszerek váltak be érzelmi viszonyuk kiegyensúlyozottabbá tételében, kihez fordulhatnak segítségért, ha elakadnak, vagy bizonytalanok egy-egy probléma megoldása során. Az önreflexió megadott szempontjait a résztvevők tetszőlegesen bővíthetik.

Negyedik továbbképzési nap

A nap indítása, hangolódás

10 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Megérkezés, a nap indítása, hangolódás	Ki mit vár a mai naptól? Továbbképzés végénél tartunk, hogyan értékelik az elmúlt napokat? Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! Csak 1-1 gondolat rövid megfogalmazására van idő.

Bullying, cyberbullying, kortársbántalmazás

135 perc interaktív előadás (4. nap 2-14. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: **5. Bullying,cyberbullying, kortársbántalmazás** 5.1 Bullying 5.1.1. Bullying, mint az agresszió specifikus típusa 5.1.2. A bántalmazás áldozatainak jellemzői 5.1.3. Az elkövetők, zaklatók jellemzői 5.1.4. Szemlélők, mint a bántalmazás résztvevői? 5.1.5. Bullying következményei 5.2. Cyberbullying	A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek esetében a bullying és a cyberbulling az egyik legnagyobb látenciával rendelkező bántalmazási forma. Eddig még nem született jelzés ilyen esettel kapcsolatban. Éppen ezért kiemelkedően fontos, hogy a résztvevők a információkat kapjanak ezen bántalmazási formákról, ezzel is elősegítve ezen bántalmazások felismerését.

15 perc szünet

45 perc gyakorlat (10. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A bullying helyzetek szereplőinek érzései, viselkedésük értelmezése	Első lépésként, a résztvevők azonosítják a különböző bullying helyzeteket és szerepeket, a helyzet résztvevőinek érzéseit, illetve a lehetséges beavatkozások előnyeit és nehézségeit.

45 perc gyakorlat (11. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A lehetséges beavatkozások előnyei és nehézségei	A gyakorlat célja, hogy a példában szereplő eset kapcsán a résztvevők megvitassák a beavatkozási lehetőségek lehetséges kimeneteleit, előnyeit és hátrányait.

30 perc ebédszünet

90 perc interaktív előadás (4. nap 9., 15-17. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
Hallgatói tananyag: 5.1.6. A bullying visszaszorításának folyamata – a beavatkozás lehetőségei **5.3. A bullying – cyberbullying megelőzési programok**	A gyermekek körében a bullying és a cyberbullying az egyik legelterjedtebb kortárs bántalmazási forma, így az ezek elleni fellépésnek viszonylag nagy szakirodalma van már.

90 perc interaktív előadás (4. nap 18-20. sz. dia)

Prezentáció	Instrukciók az oktatónak
5.4. A bullying érintettjeivel kapcsolatos teendők	Fontos felhívni a hallgatók figyelmét, hogy a hallgatói tananyagban leírtak iránymutató jellegűek. Nagyon fontos, hogy a szakemberek értő módon, felkészülten forduljanak az áldozatokhoz és bántalmazókhoz egyaránt, hogy merjenek és akarjanak fellépni a gyermekközösségekben megjelenő erőszak ellen, azonban fontos azt is látni, hogy ennek a gyermekvédelmi szakellátásra adaptált vagy kialakított, kiforrott eszközrendszere még nincs, és különösen igaz ez a resztoratív technikákra (jóvátétel).

15 perc szünet

Zárás

35 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A továbbképzés zárása	– Záró teszt kitöltése, értékelése – Elégedettségmérő kérdőív kitöltése

Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	45	Bemutatkozás, a továbbképzés indítása *Gyakorlat*		2-5. sz. dia (1. nap)
	45	Ráhangolódás *Gyakorlat*	Handout 1.	
	15	SZÜNET		
	90	Mit tudunk a témáról? *Gyakorlat*	Handout 2.	
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	90	**1. A gyermekbántalmazás kapcsolatos fogalmak** **2. Fizikai és az érzelmi bántalmazás** 2.1. Fogalmak 2.2. A fizikai bántalmazásfajtái, 2.3. Érzelmi bántalmazás definíciója *Interaktív előadás*		6-16. sz. dia (1. nap)
	15	SZÜNET		
	90	2.4 A bántalmazások háttere, megközelítése *Interaktív előadás*		17-18. sz. dia (1. nap)
	90	2.5. Rizikófaktorok 2.6. A fizikai és érzelmi bántalmazás következményei *Interaktív előadás*		20-22. sz. dia (1. nap)

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	10	A nap indítása, hangolódás *Gyakorlat*		
	80	**3. Szexuális bántalmazás, elhanyagolás, áldozat meghallgatása** 3.1. Szexuális bántalmazás meghatározása *Interaktív előadás*		2-12. sz. dia (2. nap)
	15	SZÜNET		
	80	3.2. Elhanyagolás *Interaktív előadás*		13-18. sz. dia (2. nap)
	90	Élő könyvtár *Gyakorlat*	Handout 3.	
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	65	3.3. Az áldozatok meghallgatása *Interaktív előadás*		19-23. sz. dia (2. nap)
	60	Empátiakör *Gyakorlat*	Handout 4.	
	15	SZÜNET		
	55	Szavak nélkül *Gyakorlat*	Handout 5.	
	10	A nap és a képzés első felének zárása *Gyakorlat*		

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	10	A nap indítása, hangolódás *Gyakorlat*		
	45	**4. Gyermekvédelmi szakemberek feladatai a gyermekbántalmazással összefüggésben** 4.1. A gyermek veszélyeztetettségét észlelő- és jelzőrendszer 4.2. A gyermekbántalmazási jelzések kezelése és kivizsgálása a gyermekvédelmi szakellátásban *Interaktív előadás*		2-9. sz. dia (3. nap)
	15	SZÜNET		
	80	Bántalmazási esetek jelzése és kezelés *Gyakorlat*	Handout 6.	
	90	Dilemmák és megoldások *Gyakorlat*	Handout 7.	
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	90	4.3. A bántalmazott gyermekekkel és a bántalmazó szülőkkel való kapcsolat/munka *Interaktív előadás*		10-15. sz. dia (3. nap)
	90	Esetkonferencia, táblázat készítése, kiscsoportos megbeszélés *Gyakorlat*	Handout 8.	
	15	SZÜNET		
	45	A folyamatos önreflexió fejlesztése, a segítők segítése *Gyakorlat*	Handout 9.	

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
NEGYEDIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	10	A nap indítása, hangolódás *Gyakorlat*		
	135	**5. Bullying, cyberbullying, kortársbántalmazás** 5.1. Bullying 5.2. Cyberbullying *Interaktív előadás*		2-14. sz. dia (4. nap)
	15	SZÜNET		
	45	A bullying helyzetek szereplőinek érzései, viselkedésük értelmezése *Gyakorlat*	Handout 10.	
	45	A lehetséges beavatkozások előnyei és nehézségei *Gyakorlat*	Handout 11.	
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	90	5.1.6. A bullying visszaszorításának folyamata – a beavatkozás lehetőségei 5.3. A bullying – cyberbullying megelőzési programok *Interaktív előadás*		9., 15-17. sz. dia (4. nap)
	90	5.4. A bullying érintettjeivel kapcsolatos teendők *Interaktív előadás*		18-22. sz. dia (4. nap)
	15	SZÜNET		
	35	**Zárás** Záróteszt kitöltése A képzés értékelése, elégedettségmérő kérdőív kitöltése *Gyakorlat*		